
POVINNÝ DOHLED

ODPOVĚDNOST ZA VLASTNÍ ŽIVOT A ZDRAVÍ

- Odpovědnost za svůj vlastní život má především každý sám. To je třeba vštěpovat dětem od první třídy a zakotvit tuto jednoznačnou povinnost i do školního řádu.
- Způsobilost osob mít práva a povinnosti a to již od narození, zakládá řada zákonných norem (např. zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník).
- **Poučení dětí o tom, že na sebe musí především dávat pozor a chovat se tak, aby si neublížily, předchází dohadům o tom, kdo za to může, když si ublíží.**
- Obdobně musí vědět, že nesmí ubližovat nikomu jinému a poškozovat ho nebo zkracovat na jeho právech. Následky obou situací totiž ponesou také především ony.

RODINA

- Rodičovská zodpovědnost je stanovena zákonem č. 94/1963 Sb., o rodině. Ten stanoví, že **rodiče mají ve výchově dětí rozhodující úlohu, mají být svým dětem příkladem a to jak svým osobním životem, tak i vlastním chováním.**
- Po rozvodu rodičů se na výchově dětí podílejí oba manželé, pokud jeden z nich nebyl zbaven rodičovských práv nebo na nich nebyl omezen.
- V případě, že se rodič provdá nebo ožení znovu, podílí se na výchově dětí i tento nový partner rodiče a to za předpokladu, že s dětmi žije ve společné domácnosti.

RODIČOVSKÁ ZODPOVĚDNOST

- **Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině § 31**
 - **Rodičovská zodpovědnost je souhrn práv a povinností (a) při péči o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.**
-

DOHLED NAD DÍTĚTEM

- Při výkonu rodičovských práv jsou rodiče povinni chránit zájmy svých dětí a to důsledně.
 - Současně řídí jejich jednání a vykonávají nad nimi dohled odpovídající stupni jejich vývoje.
 - Při výkonu těchto povinností mají právo užívat přiměřené výchovné prostředky a při jejich použití nesmí dětem ublížit.
-

ZÁKON O RODINĚ

- **94/1963 Sb. § 31 (2)** při výkonu práv a povinností jsou rodiče povinni **důsledně chránit zájmy dítěte**, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje. Mají právo užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj
-

ŠKOLA

- Škola je povinna předcházet možným rizikům ohrožujícím děti na životě a zdraví. Tato rizika vyhledává a odstraňuje. Všechny informace, které dětem o těchto rizicích předává přizpůsobí jejich rozumovému vývoji tak, aby bylo zřejmé, že dítě ví, co se po něm žádá.
- Škola je povinna zajistit **poučení žáků a jejich podrobné instruování o možném ohrožení zdraví a bezpečnosti**. Toto poučení se vztahuje na všechny činnosti během výchovy a vyučování. Je velmi užitečné, když má škola **zpracovaných několik vzorů poučení**, která pak s dětmi podrobně projde před některými událostmi nebo během nich:

KOUZLO POUČENÍ

- Na začátku školního roku
 - Před prázdninami
 - Před lyžařským výcvikem nebo sportovním kurzem
 - Před exkurzí nebo návštěvou kulturního představení
 - Před cestou hromadným dopravním prostředkem
 - Při případném sporu o to, jestli byl nebo nebyl žák dostatečně poučen o možných rizicích svého jednání, budete snáze dokazovat, že poučen byl.
 - **Poučení musí probíhat způsobem srozumitelným a vhodným pro daný věk a rozumovou vyspělost.**
-

PRŮBĚH POUČENÍ

- **Žáky seznamujte s konkrétním nebezpečím a konkrétním způsobem, jak se mu vyhnout.** Každému z možných ohrožení věnujte dostatečný čas. Příklady takových činností a takového chování je možné používat v jakémkoliv předmětu jako příklady modelové.
 - Z instruktáže pořídte podrobný zápis, uveďte co přesně bylo jejím předmětem a tento zápis nechejte podepsat žáky.
-

HLAVNÍ RIZIKA

- Nebezpečí ze strany spolužáků
 - Nebezpečí ze strany neznámých lidí
 - Nebezpečí ze strany známých lidí
 - Pravidla bezpečného pohybu po komunikacích
 - Zacházení s neznámými předměty
 - Pravidla pohybu v tělocvičně, dílnách a jiných specializovaných učebnách
-

DOHLED během vyučování v budově školy

- Tato povinnost se vztahuje na veškeré činnosti konané v době školního vyučování nebo na všechny akce školou pořádané. Znamená to, že v této době **jste povinováni zajištěním dozoru nad dítětem** a to v rozsahu a formě, které nejsou dále specifikovány.
- To je pochopitelné, protože u tak široké věkové kategorie je nutné přihlížet vždy k aktuálnímu rozumovému a mravnímu vývoji.
- Jinou podobu má zajištění dohledu nad žákem prvního ročníku základní školy a jinou nad sedmnáctiletým studentem.

PŘESTÁVKY

- Dozor je konán ve škole před vyučováním, po vyučování, o přestávkách mezi dvěma vyučovacími hodinami, podle potřeby při přechodu z jedné budovy do druhé (jídelny, družiny), rozvrh dozoru stanoví ředitel
 - Bezpečnost zajišťují pracovníci školy v rozsahu stanoveném ředitelem a to **po celou dobu pobytu dětí v budově.**
 - Spornými momenty bývají obvykle pouze přestávky, které jsou ale z hlediska ochrany zdraví velmi důležité, anebo časové úseky mezi vstupem do budovy a zahájením vyučování.
-

Přestávky na ZŠ

- 20 minut před zahájením dopoledního vyučování
- 15 minut před zahájením odpoledního vyučování
- 10 minut mezi jednotlivými vyučovacími hodinami
- 15 minutová přestávka zpravidla po druhé vyučovací hodině
- nejméně 50 minut mezi dopoledním a odpoledním vyučováním (nejpozději po páté vyučovací hodině dopolední u žáků 1.-5. ročníku a nejpozději po šesté hodině u žáků vyšších ročníků)
- doba mezi poslední vyučovací hodinou a opuštěním budovy

Přestávky na SŠ

- doba od příchodu do školy do zahájení vyučování
- zpravidla 10 minut mezi vyučovacími hodinami
- 15-20 minut zpravidla po druhé vyučovací hodině
- nejméně 30 minutová polední přestávka
- doba mezi poslední vyučovací hodinou a opuštěním budovy

Přestávky při odborném výcviku

- 15 – 25 minut zpravidla po druhé hodině odborného výcviku konaného ve škole nebo školském zařízení
 - koná-li se odborný výcvik na pracovištích fyzických a právnických osob, přestávky se shodují s přestávkami ostatních zaměstnanců v souladu s ustanovením zákoníku práce
-

DOZOR O PŘESTÁVCE

- Jak přesně má vypadat dozor není stanoveno a je to plně v kompetenci ředitele školy. Ten se rozhodne podle provozních možností. Obecně se dá ale říct, že **dobré poučení a povědomí o tom, co má kdo kdy dělat, je účinnější, než dospělá osoba dozorující na každých 30 metrech** plochy budovy.
- Na všech chodbách umístěte viditelně poučení o tom co dělat, když se něco stane. Pro koho jít, koho oslovit, co konat a současně jméno člověka, který má v danou chvíli pohotovost.
- Dozor konají pedagogičtí pracovníci **nebo jiné zletilé osoby**, pokud to s nimi bylo dohodnuto (poučené, písemný záznam)
- Ped. pracovníci konají dozor podle pokynů i mimo školu (jídelna, praxe, kurzy, exkurze, soutěže apod.)

NÁVŠTĚVA LÉKAŘE

- Žák, který hodlá opustit školní budovu dříve, než po skončení vyučování, bývá dalším zdrojem nejasností.
- Na základní škole je tento problém obvykle ošetřen tak, že děti na druhém stupni bývají pouštěny např. k lékaři samostatně, děti na prvním stupni jsou vždy předány dospělé osobě.
- Na střední škole bývají žáci pouštěni samostatně.

PŘESUNY MEZI BUDOVMAMI

- V rámci zajištění provozu školy je občas nutné, aby se žáci přesouvali z jedné školní budovy do druhé. Jestliže přesun probíhá v době vyučování, jakože obvykle probíhá, pak jste i během této doby povinováni dozorem. **I tento dozor může nabývat nejrůznějších podob.**
- Od přímého dohledu nad malými dětmi, které se přesouvají pouze v přítomnosti dospělé osoby k tomu pověřené, až po samostatný přesun středoškoláků. V takovém případě je opět žádoucí přesné a jasné poučení ve smyslu, že je nutné během tohoto přesunu zachovávat daná pravidla, která studenta ochrání před nežádoucími následky.
- **V případě dokazování, že jste povinný dozor nezanedbali, by vždy bylo přihlíženo k rozumové a mravní vyspělosti dítěte.**

Předpoklady pro samostatný odchod ze školy

- Školním řádem máte tuto situaci jasně upravenou
- Zákonný zástupce dítěte mladšího 18 let vám hodnověrným způsobem sdělil proč se dítě nezúčastní celé výuky
- Současně vám sdělí, jakým způsobem se dítě ze školy přesune a kam
- Toto sdělení máte **dostatečně zadokumentované** pro případ, kdyby došlo k dokazování zanedbání (resp. nezanedbání) povinného dohledu
- Jde o takové dítě, u kterého jeho **mravní a rozumová vyspělost je zárukou toho, že se na určené místo dostaví** určeným způsobem
- V případě sporu školy a zákonného zástupce o to, jestli je nebo není konkrétní dítě dostatečně vyspělé, trvejte na tom, že není

Dohoda se zákonným zástupcem

- O způsobu provedení celé akce je nutné se domluvit se zákonným zástupcem. V písemném sdělení, které vám doručí, by mělo být **jasně uvedeno kdy dítě odejde, kam půjde a jak se tam dostane.**
- Je to daleko průkaznější a cennější, než sdělení, že půjde po druhé hodině k zubaři a rodič za něj přebírá odpovědnost.
- To je sdělení značně neurčité, nic neznamenantající a zavazující se k něčemu, k čemu ho stejně zavazuje zákon. Více v kapitole Odpovědnost za děti.

Předávání dohledu mezi rodinou a školou

- Rodina i školy mají ve vztahu k nezletilým dětem celou řadu povinností a vyplývajících odpovědností.
- Pokud jsou si obě strany vědomé toho, kde začíná jejich odpovědnost a kde také končí, je všechno v pořádku. Není ani příliš složité si tyto hranice vyjasnit.
- Problém nastává ovšem tehdy, když se výkon jednoho práva nebo povinnosti protne s výkonem jiného práva nebo povinnosti.
- Předávání si zodpovědnosti pomocí písemného sdělení s obligátní větou totiž problém nijak neřeší a školu z povinnosti povinného dohledu ani příliš nevyvazuje. V těchto případech je absolutně nutné vyjasnit si s rodiči co přesně chtějí a ošetřit to tak, aby to mělo právní váhu pro obě strany.

PŘÍKLAD

- Třída jde na exkurzi a místem ukončení akce je určena škola. Exkurze se konala v jiném městě a jeden z žáků v tomto městě shodou okolností bydlí. **Rodiče požádají školu, aby se jejich dítě nemuselo vracet s celou třídou zpět ke škole a potom tutéž cestu znovu absolvovat domů.** V dopise (telefonu, při osobním jednání) uvedou, že by si přáli, aby jejich syn mohl ukončit vyučování v okamžiku skončení exkurze. Místo obvyklého papírku s uvedením, že za něj rodiče přebírají v té době zodpovědnost, použijte raději text s přesným sdělením jak se dítě domů dopraví, anebo tomuto dítěti zapište do žákovské knížky rovnou, že akce končí na požádání zákonného zástupce před galerií ve 13.00. Není nutné, aby všechny děti měly v žákovské knížce stejný zápis.

MIMOŠKOLNÍ AKCE

- Při akcích konaných mimo místo, kde se vzdělávání obvykle uskutečňuje, zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví žáků ti, které tím škola pověří. Mohou to být pedagogičtí i nepedagogičtí zaměstnanci, ale musí být **dodržena minimálně tato pravidla:**
- Nejméně **jeden** ze zaměstnanců zajišťujících bezpečnost je **pedagogickým pracovníkem školy**
- Zaměstnanec, který není pedagogickým pracovníkem školy musí být **zletilý a způsobilý k právním úkonům**
- **Při akcích konaných mimo budovu školy nebo místo, kde se vzdělávání obvykle uskutečňuje, nesmí na jednu osobu zajišťující bezpečnost připadnout více, než 25 žáků. Výjimku může stanovit ředitel školy s ohledem na náročnost akce.**

PŘÍKLAD

- Na ozdravnou akci jede se žáky kromě pedagogického dozoru i externí zaměstnanec, kterého škola zaměstná na dohodu o provedení práce a jeden z rodičů. Rodič jede dobrovolně a za práci nebude odměněn. **Přesto i s ním škola musí uzavřít formální dohodu o tom, co se od něj během akce očekává, jakým způsobem a v jakém rozsahu má zajišťovat bezpečnost a zdraví žáků.**
- Obvykle mu bude z prostředků určených na akci hrazeno ubytování a stravování, což je obdobné plnění, jako finanční odměna. I to je nutné v dohodě uvést. Tento dobrovolník musí být poučen o tom, co z jeho role vyplývá, včetně nebezpečí, že může být stíhán pro zanedbání povinného dozoru.

EXKURZE, VÝSTAVA, KINO

- Při akcích, které se konají mimo školu nebo místo, kde se vzdělávání obvykle uskutečňuje, **může být místem srazu škola i jiné místo, které jste předem určili.**
 - Vyučování začíná na tomto předem určeném místě a bezpečnost a ochranu zdraví zajišťujete 15 minut před určeným časem zahájení a v průběhu celé akce až do okamžiku jejího ukončení.
-

PŘÍKLAD

- Šestá třída jde s učitelem na výstavu. Učitel dva dny předem oznámil tuto akci rodičům dětí zápisem do žákovských knížek a dětem zápisem na tabuli a ústním sdělením. Jako místo zahájení akce uvedl prostor před pokladnami muzea a čas zahájení 8.00. Čas ukončení akce uvedl jako 12.00 a místo ukončení opět prostor před pokladnami. V uvedený den je na určeném místě nejpozději v 7:45 a od této chvíle zajišťuje bezpečnost dětí až do určených 12:00.

DORUČENÍ SDĚLENÍ RODIČŮM

- Častým problémem bývá, že rodiče v žákovské knížce vyrozumíte, ale oni nestvrdí podpisem, že vyrozumění četli. Jak v takovém případě postupovat?
- **Ve školním řádu jasně stanovte jakým způsobem a kdy škola vyrozumí zákonného zástupce o změnách v obvyklém režimu a kdy považuje škola sdělení za doručené.** Na třídních schůzkách na začátku školního roku to zdůrazněte a na každých dalších zopakujte.
- Jestliže se rodič pod sdělení podepíše, nemusí to nutně znamenat, že ho četl a akceptuje. **Jestliže se pod něj nepodepíše, nemusí to nutně znamenat, že nečetl a neakceptuje.**

PAMATUJTE

- **Akce může začínat srazem u školy i srazem na jiném předem určeném místě**
- Bezpečnost zajišťujete již 15 minut před časem zahájení akce
- **Akce může končit příchodem ke škole, ale i přímo v místě jejího konání**
- Zákonným zástupcům žáka oznámíte místo a čas zahájení i skončení akce nejméně den předem
- Způsob, jakým uvedené skutečnosti oznamujete přesně popište ve školním řádu

VÝLET O VÍKENDU

- Vypraví-li se pedagogický pracovník školy s dětmi o víkendu na výlet a tuto práci nemá nařízenou zaměstnavatelem jako přesčasovou ani na tuto dobu nemá uzavřenou dohodu o provedení práce, **vystupuje v tomto čase jako jakákoliv jiná fyzická osoba.**
 - Je ve stejném postavení, jako by se s dětmi vypravil na víkend například vedoucího rybářského kroužku. Je na rodičích, jak se dohodnou s přítomnou dospělou osobou na zajištění bezpečnosti a dozoru.
-

SOUTĚŽE A PŘEHLÍDKY

- Bezpečnost a ochranu zdraví žáků po dobu dopravy na soutěž a ze soutěže zajišťuje vysílající škola, pokud se se zákonným zástupcem nedohodne jinak.
 - V průběhu soutěže zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví žáků organizátor soutěže.
-

Povinnosti školy v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví žáků

- § 29 zákona č. 561/2004 Sb., školského zákona
- § 1-3 vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky
- § 7 vyhlášky č. 55/2005 Sb., o podmínkách organizace a financování soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání

Zanedbání povinného dohledu

- **200/1990 Sb.**
- **§ 28** (1) Přestupku se dopustí ten, kdo (c) ponechá nezletilé dítě bez náležitého dozoru přiměřeného jeho věku, rozumové vyspělosti... A tím jej vystaví nebezpečí vážné újmy na zdraví, (d) ponechá nezletilé dítě bez náležitého dozoru přiměřeného jeho věku, rozumové vyspělosti...., a v důsledku toho dítě způsobí újmu na zdraví jiné osobě nebo škodu na cizím majetku nikoli nepatrnou
- (2) Za přestupek podle (c-g) lze uložit pokutu do 10 000 Kč
- **140/1961 Sb.**
- **§ 217** Ohrožování výchovy mládeže
- (1) Kdo vydá, byť i z nedbalosti, osobu mladší než osmnáct let nebezpečí zpustnutí tím, že (a) svádí ji k zahálčivému nebo nemravnému životu, (b) umožní ji vést zahálčivý nebo nemravný život, nebo (c) závažným způsobem poruší svou povinnost pečovat o osobu mladší než osmnáct let bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta

Zanedbání povinného dohledu

- **140/1961 Sb.**
- **§ 223** Kdo jinému z nedbalosti ublíží na zdraví tím, že poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení..., bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti
- **§ 224** (1) kdo jinému z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví nebo smrt, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti. 2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v (1) proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení...

VNZIK ŠKODY NA ZDRAVÍ NEBO MAJETKU

- Veškerá ošetření okamžiků, kdy si škola a rodina vzájemně předávají zodpovědnost za konkrétní dítě, jsou užitečná až v případě, že se NĚCO stane.
 - Většina případů je ovšem naštěstí banálních, o nic nejde, nic se nestane a nic se neděje. V případě, že se ale přihodí cokoliv, kde je na jedné straně poškozený a na druhé straně viník a poškozený žádá na viníkovi náhradu škody, může v případě, že **hrát významnou roli skutečnost, jestli bude nebo nebude viník uznán zodpovědným za tento svůj čin.**
-

ODPOVĚDNOST ZA ŠKODY ZPŮSOBENÉ NEZLETILCI

- **Nezletilý odpovídá za škody**, které způsobí, ale pouze tehdy, jestliže byl schopen nahlédnout, jaké důsledky může jeho chování mít
- Jestliže se prokáže, že schopen byl, odpovídá **spolu s ním za škodu i ten, kdo byl v té době povinen vykonávat nad ním dohled**
- Jestliže se prokáže, že toho schopen nebyl, odpovídá za škodu výhradně ten, kdo měl v té době nad ním dohled
- Ten, kdo **vykonával dohled se odpovědnosti může zprostit jedině tehdy, když se mu podaří prokázat, že náležitý dohled nezanedbal**

DŮKAZNÍ BŘEMENO

- Prokazování, že jste dohled nezanedbali, je tedy na vaší straně. **Ten, kterému byla škoda způsobena, nemusí prokazovat, že to bylo tím, že jste zanedbali dohled.**
- Nezletilý, který škodu způsobil také nemusí prokazovat, že jste dohled zanedbali. Stačí, když na to poukáží a vyplývá z podstaty věci, že důkazní břemeno je na vaší straně.
- Tyto případy jsou prubířským kamenem vaší připravenosti, kvality vašich poučení a účinnosti tréninků a cvičení, během nichž tato poučení převádíte do živé praxe.

ODPOVĚDNOST ZA ŠKODY

- **40/1964 Sb. OZ**
- **§420** (1) Každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti, (3) odpovědnosti se zproští ten, kdo prokáže, že škodu nezavinil
- **§422** Odpovědnost za škodu způsobenou těmi, kteří nemohou posoudit následky svého jednání
- (1) Nezletilý...odpovídá za škodu jím způsobenou, je-li schopen ovládnout své jednání a posoudit jeho následky; **společně a nerozdílně s ním odpovídá, kdo je povinen vykonávat nad ním dohled.** Není-li ten, kdo způsobí škodu, pro nezletilost.. schopen ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky, odpovídá za škodu ten, kdo je povinen vykonávat nad ním dohled.
- (2) Kdo je povinen vykonávat dohled, **zproští se odpovědnosti, jestliže prokáže, že náležitý dohled nezanedbal**

NÁLEŽITÝ DOHLED

- Náležitým dohledem není možné rozumět takový dohled, který by byl za normálních okolností vykonáván osobami povinnými dohledem stále, nepřetržitě a bezprostředně (na každém kroku), neboť v takovém případě by byla zákonem předpokládaná možnost zproštění odpovědnosti těchto osob prakticky vyloučena. Při úvaze o tom, zda osoby dohledem povinné nezanedbávaly náležitý dohled, je nutno vzít zřetel i na některé okolnosti týkající se osoby podléhající dohledu (věk, povahové vlastnosti a celkové chování nezletilého)

PŘÍKLAD

- Třída pátáků jde s učitelkou navštívit festival Mezi ploty. Jdou spořádaně ve dvojstupu, jsou poučené. Najednou jedno dítě vybočí z útvaru, vezme kámen a hodí ho na zaparkované vozidlo. Tomu rozbije čelní sklo. Učitelka pospíchá a proto zanechá za stěračem vzkaz. Majitelů vozidla se ozve a žádá náhradu škody na povinném. Rodiče se brání, že v danou dobu nebyli povinováni dohledem. Učitelce se nepodařilo prokázat, že náležitý dohled nezanedbala a vzniklou škodu uhradila.
-